

Heroicarvm Et Ecclesiasticarvm Quaestionvm Libri VI.

Sex libris prioribus universa Regalium, Iurisdictionis Ecclesiasticorum
Temporalis Et Constantinianae Donationis ratio discuritur ... contra
profanas & vanas cuiusdam Bodini novitates

De Satvrnino Permvttationis Beneficialis (Etiam Triangvlaris) - iure
Commentarius ad omnes Pontificum Constitutiones hûc pertinentes;
contra sceleratas & impias Ecclesasticorum beneficiorum mundinationes &
heriditarias quasi successiones

Epo, Boetius

Duaci, M.D.LXXXIIX.

Ex. Cap. cùm vniuersorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61721](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61721)

Comment. in c. cum vniuersorum. de rer. perm. 73
nostro capitulo quod simoniacorum continet
condemnationem & in l. si confessus ꝛ. de
custod. & exhibit. Reorum.

CAP. 8. CVM VNIVERSORVM.

Idem Archiepiscopo & P. sancti An-
dreæ Colonienf.

Cum vniuersorum. & infra. Intelleximus
G. Canonico referente, quod cum ipse & L.
clericus de permutatione prebendarum suarum in-
ter se tractare cœpissent, quam utilitati utriusque
imminere credebant, tandem idem L. prebenda
eiusdem G. cuidam consanguineo suo adsignata,
prebendam suam ei sicut promiserat noluit resigna-
re: & infra. Cum igitur deceptis & non decipien-
tibus iura subueniant, licet ipsi per se de iure nō pos-
sent ecclesiastica beneficia permutare; vt tamē sim-
plicitati venia tribuatur, mandamus quatenus, si
constiterit praxatum G. taliter fuisse deceptum,
amoto à prebenda sua consanguineo ipsius L. vel
qualibet alio illicito detentore, eam restitui faciatis
eidem.

Locus hic eiusdem est Innocentij Tertij
Pontificis de quo diximus ad capitulum præ-
cedens. Decisio capituli breuiter hoc sibi vult,
beneficium ex causa permutationis resigna-
tum restitui debere resignanti, compermutan-
te altero permutationem non implente. Facti
speciem iurisque decisionem contextus inte-
get ex antiquioribus & manuscriptis locuple-
tatus atque restitutus editionibus lōgè clario-
rem reddit & illustriorem. Sic igitur habet.

c v Idem

118
Argum. cap.
cum vniuer-
sorum.

Idem Archiepiscopo & Præposito sancti
Andree Colonienfis.119
Integri con-
textus resti-
tutio.

Cum uniuersorum fidelium ab ipso Domino
Iesu Christo pastoralis sit nobis cura com-
missa, sollicitudini nostra incumbit vel dignosatur
expedire ut sic debeamus quoslibet in suis rationi-
bus confouere quod aliquorum iura in conspectu
ecclesie dispendium non sustineant sed firma & illi-
bata debeant permanere. Intelligimus G. canonico
sancti Iohannis Leodiensis referente quod cum ipse
& L. clericus ducti lenitate quadam de permuta-
tione prebendarum suarum tractare coepissent, quam
utilitati utriusque imminere credebant, tandem
idem L. prebenda eiusdem G. quam in ecclesia san-
cte Maria Namurcensis habebat cuidam suo con-
sanguineo assignata, prebendam sancti Bartholo-
mai quam sepedicto G. repromiserat, ei noluit re-
signare. & infra. Cum igitur deceptis & non deci-
pientibus iura subueniant, licet ipsi per se de iure
non possent ecclesiastica beneficia permutare, ut ta-
men simplicitati uenia tribuatur, mandamus, qua-
tenus, si constiterit praxatum G. taliter fuisse
deceptum, amoto a prebenda sua consanguineo sp-
sius L. vel quolibet alio illicito detentore, eam re-
stitui faciatis eidem.

Testatur Bernardus Parmensis antiquus de-
cretalium Glossographus permutantes hosce
G. & L. prius litigasse super hac permutatione
coram Episcopo Leodiensi satis diu; quod est
verisimile; sed istum L. deceptorem prouocasse
se ad sedem apostolicam, neque tamen eo vel
iuisse vel misisse, sicuti ferè solent qui sibi met
confici

conscijs sunt iniustæ tergiuersationis & appellationis friuolæ; G. verò deceptum illuc profectum fuisse atque rem totam gestam retulisse Summo Pontifici, qui iudices tandem delegatos hic nominatos & expressos dedit. Antiquiores plerique Doctores nostri, Innocentius nimirum quartus, Ioannes Andreæ, Antonius de Butrio, similesque, sic accipiunt hoc nostrum capitulum quasi principaliter in eo decideret Pontifex, eos qui beneficia sua permutant auctoritate propria priuandos iis esse nisi simplicitate quadam & non malitia peccauerunt, quo casu simplicitati parcendum esse; atque ita capitulum hoc meram continere gratiam: sed longè tum verior tum iuri permutationum perpetuo conformior est Floriani & Ioan. Imolensis & Zabarellæ Cardinalis & aliorum recentiorum summaria capituli huius comprehensio principalis quam præmisimus initio. Nam cum rerum permutatio referatur inter contractus innominatos toto tit. *π.* de rer. permutat. pœnitentiæ locus est re integra l. 3. in principio. vers. sed si tibi. & vers. quid sita. *π.* de condict. caus. dati caus. non secut. Res autem dicitur integra illi cui contractus non est impletus, non autem illi cui iam impletus est contractus iuxta Glossographum & DD. ad l. 1. *π.* de condict. caus. dati caus. non secut. Ideoque G. hoc loco deceptus ab L. optionem habuisset agendi vel pro permutacionis impletione (nisi simoniaca fuisset vel aliquid saltè simoniæ sapuisset) vel ad beneficij sui re-

120
Antiquorum
de huius cap.
arg. sententia.

121
Pœnitentiæ lo-
cus in cōtra-
ctibus inno-
minatis. Et
quatenus et
quandiu.

122
Optio actio-
nis in cōtra-
ctibus his
contra non
impletorem.

fui restitutionem per cōditionem, l. naturalis, in princ. vers. sin autem rem do. & l. si tibi decem. 7. de præscript. verb. & in fact. act. l. quoniam. C. de rer. permutat. quo postremo quidem loco proponitur permutatio per similes huic nostræ; quandoquidem fundus cum domo quadam permutatus erat, & is qui fundum acceperat domū vicissim non reddiderat; unde & per Imperatores contra non implentē conceditur implenti vel eius heredibus optio vel impletionis perurgendæ vel fundi sui repetendi. Sed obijcitur aduersus hanc optionis facultatem locus Pauli IC. in fin. l. 1. 7. de rer. permut. scribentis, ex altera compermutantium parte traditione facta si alter rem tradere nolit, nō in hoc nos acturos utiq; quod interest nostra illā rem accepisse de qua vicissim reddenda conuenit, sed cōtrā, ut res nostra nobis reddatur cōditioni locum esse quasi re non secuta. quid magis optioni contrarium? respondent vnanimitè omnes Interpretes nostri post Glossographum in d. l. 1. ad verb. *agemus*, & rectissime respondent, verba Ic. hæc non in hoc *agemus* ita sumenda esse id est non in hoc solum seu tantum seu dumtaxat *agemus*, at vel in hoc vel in aliud prout nos ipsimet maluerimus. id quod & modò memoratæ leges apertissime docent & ratio viua suadet, cum pœnitendi facultas illa legis beneficiū sit implenti, non autē præiudicium; & quod ob gratiā alicuius conceditur in eiusdē dispendiū non sit retorquendum. c. quod ob gratiam. de regul. iur. in 6. Nec

123
Sent. l. 1. in
fin. 7. de rer.
permut.

intra-

Comment. in c. cum vniuersorum. de rer. perm. 77

infrequens est. ea loquēdi phrasī, immò familiaris & frequens eaque perelegans, vt videlicet *vocula tantum* seu *solum* seu *dumtaxat* subaudiatur & intelligatur, vtpote negationi plerumque non addita vbi tamen additam censeret ipsa postulat; quemadmodum variis exemplis ostēdunt Antonius Augustinus Emendationum & Opinionum suarum l. 2. c. 1. §. maximè verò omnium vtile est. & Gilbertus Regius Nosrenus priore suo libello ἐναγριοφαιών c. 7. ac rursus libello 2. c. 10. vbi hūc locū Pauli sigillatim tangit cōtra sui Præceptoris Petri Lorioti sententiā, requirentis vtrinque rem fuisse traditā priusquā ex permutatione nascatur obligatio. quod est à verò remotissimū, quoad eum qui impleuit, vt cui mox ab impletione cōpetat ex obligatione cōtractus permutationis actio, & quidē ex pluribus actionibus optio, nimirū vel præscriptis verbis ad implendā permutationē vel (si pœniteat) condictio causa dati causa nō secuta.

Neque tamen inficior equidem quin gratiam quoque contineat hoc nostrū capitulum (gratiæ nempe fuit non priuasse suis beneficiis hosce permutantes non omninò simoniaca labe carentes vt paulò pōst clariùs ostendetur) sed gratia semel interueniente vel etiam seposita gratia si videlicet legitimè seu canonicè facta fuisset permutatio, ius hic merū quoque statuitur de beneficij ex permutationis causa resignati recuperatione si alter quoque comperuit vicissim non impleuerit permutationē. Est itaque vera in cap. hoc nostro & gratia & ius.

Hac

124

Vocula tantum negationi sepius non addita sed intellecta.

125

Obligatio ex permutatione quando nascatur.

126

Et gratiam & ius hoc nostro capit. contineri.

Hac principali iuris decisione iam satis excussa, consequens est ut varias hinc emergentes alias quaestiones tractemus; quod commodius fiet in singulis capituli clausulis ordine diligenter examinandis & explicandis.

127

De pastoratu
Summ. Pontif.
ficis uniuersali
locus ille
D. Ioannis E.
uangelistae
Pascite oues
meas commo-
dè & breuiter expli-
catus è fonte
Graeco.

Ait Pont. *uniuersorum fidelium pastoralis cura sit nobis, &c.* Clausula hæc hiërarchica est, lōgè pulcherrima. Sgnificat autem Pontifex ac innuit locum D. Ioannis Euangelistæ cap. vii. in his Christi domini verbis Diuo Petro ter inculcatis *pascite agnos meos, pascite agnos meos, pascite oues meas.* ubi sermo græcus primo tertioq; loco habet verbum pascendi, *βόσκει*; secundo autem, ducendi seu curandi seu regēdi seu gubernandi, *πάσκειν*; præterea primo loco idioma græcum sonat agnos vel potiùs agnellos, *τὰ ἀγνία*; posterioribus duobus locis, oues, *τὰ πρόβατα*. Quibus duobus verborum generibus

128

Summa le-
gislacionis v-
niuerse Ec-
clesiasticæ,
fidei catholi-
cæ declaratio
& morū
reformatio.

(dico pascendi & regendi) pulcherrimè comprehēditur suprema uniuersi pastoralis officij potestas, tam videlicet in iis quæ fidei Christianæ catholice sunt quasi pro pabulo spiritali præscribendis, quàm in iis quæ ad formandos mores homine Christiano dignos pertinent pro recta vitæ norma sancientiis. quidquid enim vel ab ipso Deo optimo maximo vel ab eius ecclesia seu ecclesie gubernatore Summo Pōrifice nobis proponitur, ad alterum è duobus præceptorum legumue generibus pertinet, aut ad credenda aut ad facienda: ut sic, totus homo & quoad Intellectum & quoad Voluntatem rectè riteque ad regnum cæleste instruatur,

129

Credenda &
Facienda.

Comment. in c. cum vniuersorum. de rer. perm. 79
struatur; facultatibus naturalibus ad hoc mi-
nimè sufficientibus. Ad quæ duo rerum gene-
ra per consequens refertur vniuersum hoc ius
Pontificium seu ecclesiasticum, siue de Conci-
liis & Patrū sententiis à Pōtifice probatis que-
ratur siue de solorū Pontificū Constitutioni-
bus. Hinc in toto Cōcilio Trident. nihil aliud
quàm nunc fides catholica per Canones adse-
ritur, nunc mores per Capitula reformantur.
Quorum alterum est pastionis, τὸ βόσκον; alte-
rum est curæ seu regiminis, τὸ ποιμαίνον; idque
siue de tenellis adhuc & catechesi indigētibus
agatur, qui sunt instar agnellorum, siue de pro-
uectioribus atque perfectioribus qui pleni-
oribus imbuuntur mysteriis & instar ouium pa-
scuntur grandiorum. Sed hæc obiter quidem
at minimè importunè contra lupos dicta sunt
hereticos & schismaticos qui summum om-
nium Christianorum in terris Pastorem Pe-
trum eiusque successorem indubitatum Pon-
tificem Romanum non agnoscunt, & agnellis
ac ouibus Christi hoc est vniuerso gregi domi-
nico perfidè, furibundè, crudeliter, insidiatur;
vt ouiculas ab ouili separatas & à vero suo pa-
store seductas atque diuulsas immaniter ma-
stent deuorent atque deglutiant & in gehēnæ
tandem æternæ barathrum præcipitent. Cete-
rum de Hiërarchia nos in Antiquitatibus no-
stris ecclesiasticis peculiare dedimus inter alia
Syntagma ubi plenius hanc rem demon-
strauimus, vt & in Syntagmate de Prouoca-
tione; quò nunc studiosos remittimus, vt ad
alia

130
Canones &
Capitula.

131
Quinā agnel-
li, quoniam
oues.

132
De Hiërar-
chia Synta-
gmatum An-
tioris.

alia magis forensia quæstionum genera pergamus.

133
Procurator
ad permutã-
da beneficia.

Ait Pont. *Intelleximus G. canonico referente.*

Quærit huius relationis personalis occasione Collectarius noster, Gaufredus nempe, nunquid Procurator simpliciter, constitui possit ad permutandum beneficium cum alio? causa dubitandi fuit quod Procurator nemo cõstitui possit nisi ad ea quæ dominus ipse facere possit c. vlt. s. de dilat. atqui nemo per sese potest simpliciter permutare beneficium suum ecclesiasticum cum alio, sed superioris accedere debet auctoritas; vt præter alia plurima loca hoc etiam nostro capit. & capit. præcedenti constitutum videmus. Concludit itaque Gaufredus hic nu. 1. Procuratorem ita quidẽ constitui non posse; sed nihil obstare quo minus (quod est in praxi quotidianum) constituatur procurator ad resignandum beneficiũ ex causa permutationis in manu superioris id est Episcopi cum hac adiecta conditione si eidem Episcopo placeat resignationem sic acceptare: quia nec aliter vel permutare vel resignare potest ipsemet dominus id est beneficij possessor qui permutationem fieri desiderat. Grauioris est quæstionis à Federico Senensi non ineléganter motæ in tractatu suo de permutatione beneficiorum quæst. 37. an vnus idemque possit esse Procurator vtriusque permutantis: ac respondet, ita sese credere, nimirum posse; atque ita in praxi obseruari. nec enim nouum quid esse vt vnus idemq; vicẽ gerat plurium; vt sit

134
An vnus i-
demq; possit
esse Procura-
tor vtriusq;
permutantis.

Comment. in c. cum vniversorum. de rer. perm. 8x
vbi fit in cap. ex literis. s. de probat. vbi vnus
idemque & Actoris & rei vice fungitur, sicut
in omnibus iudiciis duplicibus vel mixtis vel
communibus. item in l. accipientis & edentis.
n. de auctoritat. & consens. tutor. & curat. vbi
vnus idemque tutor vna & eadem auctori-
tate duobus pupillis fit author, & accipienti sci-
licet & edenti iudicium, hoc est Reo & Acto-
ri; quorum scilicet alter à quodam tertio con-
ueniebatur, alter eundem tertium conuenie-
bat. de qua l. consulendus est vtiliter Ioannes
Aurpachus lib. 2. allegat. cap. 11. Veruntamen
huic Federici Senensis opinioni prima facie ve-
hementer obstat l. licet in popularibus. 42. §.
si plures. n. de Procurat. vbi ex professio de vno
eodemque procuratore quæritur duorum vel
plurium inter se litigantium, & quidem iudi-
cio duplici seu communi seu misto contendenti-
um, hoc est familiæ herciscundæ vel commu-
ni diuidendo vel finium regundorum; neque
tamen vnus idemque permittitur vtriusque
partis est Procurator, propter adiudicationes
& condemnationes; nisi fortè vnus coheredis
pendente iudicio morientis plures extiterint
heredes qui sint omnes loco vnus. d. §. si plu-
res, & l. si familiæ. n. famil. hercis. facit l. cui
fundus. 56. n. de condit. & demonst. Et verò
quid absurdius quàm vt vnus idemque Procu-
rator, & Actoris & Rei in contraria nitetium
sustineat partes, vel pro vtroque de calumnia
turet, vel duobus dominis inter se pugnantibus
idoneè seruiat? Quid ergo de isthac Federi-
ci

f

rici

135
Collatio be-
neficij fieri
potest absen-
ti & igno-
ranti.

136
An vnus li-
tigantis plu-
res admittā-
tur Procura-
tores.

rici Senensis opinione dicemus? Equidem Fe-
derico assentior, quatenus de Procuratore que-
rit spontaneæ duorum permutantium resigna-
tionis; quia tales in contraria minimè nituntur,
sed vnum idemque volunt; ideoque nihil ve-
tat quo minus per vnum eundemque Procu-
ratorem res expediatur id est resignatio mutua
fiat in manibus Episcopi & collatio per Epi-
scopum tali Procuratori, nomine scilicet pro-
curatorio. quanquam & ipsis dominis quan-
tumlibet absentibus collatio fieri potest, ita vt
Procuratoris interuentione non sit eatenus o-
pus. c. si tibi absentem. de præbend. lib. 6. Sanè
si de permutatione lis inter permutantes exo-
rretur postea (sicut hic) dubitandum non est
quin vnus idemque Procurator vtrique serui-
re nequeat d. l. licet. §. si plures. 7. de procurat.
E cōtrario quoque queritur haud inutiliter, an v-
nius eiusdemque permutatis vel cuiuslibet al-
terius litigantis in vna & eadem causa plures
admittantur Procuratores? Atque iuris esse vi-
detur mediocriter expediri, plures admittendos
non esse. l. iam tamen. §. si tamen. 7. iudicatum
solui. & arg. l. si quis cum procuratorio. 31. §.
vnus litis. 7. de procurat. adeò vt si quis duos
aut plures ab initio constituerit in solidum Pro-
curatores, occupantis melior sit conditio l.
pluribus procuratoribus. 32. 7. de Procur. vel
si post interuallum seu diuersis tēporibus duos
quis constituerit Procuratores, posterioris
datione priorem prohibuisse vel reuocasse vi-
deatur. d. l. si quis cum procuratorio. in ipso
fin.

fin. Quæ quidem sunt ita firmiter constituta, ut etiam si ex postfacto plures extiterint illius unius debitoris litigatis heredes (in quos alioquin actiones omnes hereditariæ tam actiuæ quàm passiuæ pro portionibus hereditariis ipso iure diuiduntur in rebus quidem per se diuiduis l. 1. C. si certum petat. L. 1. & 2. C. de heredit. act. hi tamen omnes heredes unicum duntaxat possint dare procuratorem; ne defensor per plures scissa incommodo aliquo afficiat actorem d. §. si tamen. l. iam tamen. ff. iudicat. sol. & d. l. si familiæ. ꝛ. famil. hercisc. quod secus esset si lite contra defunctum debitorem nondum inchoata primùm contra plures heredes ageretur seu lis inciperetur, ut qui singuli singulos dare poterint procuratores d. §. vnus litis l. si quis cum procuratorio. ꝛ. de Procurat. prout eum §. interpretatur Bart. ad d. l. iam tamen. §. si tamen. ꝛ. iudicat. sol. Pluribus tamen vnus creditoris eiusdemque Actoris lite pendente morientis heredibus non imponitur necessitas ut omnes per vnū litigent Procuratorem; quia nec omninò litigare tenentur: ergo si litem prosequi velint, procuratore quoque diuerso singuli pro sua parte poterunt uti pro suo met arbitrato. d. §. si tamen. vers. aliud est. Atqui, dices, actoribus non est permittendum quod Reis non licet. Respondendum est, id ita verum esse si Reorum vertatur præiudicium: sed in proposito Reis vel Reo utilius est pro partibus tantum conueniri quàm pro toto. quando quidem singuli creditoris heredes

f ij non

137
Quid in pluribus hereditibus debitoris conueni?

138
Quid in pluribus hereditibus creditoris agentis?

139
Ratio vniuersæ diuersitatis, cur nimirum plures Acto-

vis heredes
pluribus pos-
sint uti pro-
curatoribus,
plures verò
Rei heredes
non item.

140
Quando plu-
res creditoris
heredes unico
teneantur esse
contenti pro-
curatore.

141
Exemplum in
actionibus ex
A Edilitio e-
dicto.

non nisi pro sua parte possunt agere (quod est
facilius debitori propter solutiones particula-
res) nec illorum, litem prosequi vel alioquin
agere fortassis nolentium, pars alijs coheredi-
bus accrescit ampliùs post familiæ heriscūda
iudicium semel inter ipsos finitū seu post par-
tes hereditatis vnicuique suas iam distributas.
Itaque si vel nondum diuiserint hereditatem
vel saltē pro indiuiso sibi reseruauerint actio-
nes hereditarias hi creditoris defuncti here-
des numero plures, non nisi per vnum quo-
que poterunt agere Procuratorem. l. quod si
nolit. §. si plures. π. de ædilit. edict. vbi ad re-
dhibendum ex ædilitio edicto seruum plures
vnius emptoris heredes inter se consentire de-
bent ac vnicum dumtaxat dare Procuratorem;
ne scilicet alijs quidem redhibentibus, alijs verò
quantò minoris experiuntibus, iniuriam
patiatum venditor dum ab alijs partem serui re-
cipere cogeretum (pretio pro eadem parte re-
fuso) alijs quantò minoris condemnaretur;
quo fieret vt ille seruus venditori cum poste-
rioribus hisce communis esset etiam inuito,
quod esset iniquissimum. quare vel totus ho-
mo redhibendus erit, quod intra sex menses à
venditione fieri oportebit, vel omninò non
redhibendus; relicta scilicet agendi quantò
minoris potestate, sed intra annum dumtaxat
vtilem. l. sciendum. §. tempus. π. de ædilit. e-
dict. Si quis rationem desideret cur plures v-
nius eiusdemque litigantis non admittantur
neque tolerentur in eadem causa Procurato-
res,

142

Ratio cur plures nō admittantur procuratores.

res, ea multiplex reddi posset: nobis in præsentia pro ratione sufficit litium pro crastinatio protractioque miserrima pluribus procuratoribus interuenientibus; alio scilicet alterius absentiam frequēter causaturo & eius præsentiam desideraturo morasque semper alias ac alias nexuro, non sine grauissima vexatione colligantis: & quod alioqui satis præclare cum litigantibus agatur si vel vnico sibi liceat hinc inde vti procuratore; cum ad lites maturè finiendas & ad veritatē facilius & citius eruendam plurimum faciat interuentio semper personalis. vnde priscis temporibus non temerè neque promiscue procuratoribus vti liberum fuit ne in causis quidem ciuilibus nedum criminalibus. Institut. de iis per quos ager. poss. in princ. Sed hæc de Procuratoribus adhibendis vel non adhibendis obiter hæcenus.

143

Tractatus de permutandis beneficiis an sit prohibitus.

Ait Pont. *inter se tractare cœpissent.* Quærūt hic Interpretes plerique omnes an solum tractare de permutandis beneficiis prohibitum sit quemadmodum prohibita est ipsa permutatio vel ipsum permutare. Ac Glossographus quidem noster in verb. *tractare* sic apertè sentit. alatis ad hoc præcedētib; aliquot capitulis, id minimè tamen probantibus, cum loquātur de ipsamet permutacione iam perfecta. Glossographum sequuntur Innocētius & Petrus Ancharanus, hac præcipuè moti regula iuris in 6. cum quid prohibetur, prohibentur omnia que sequuntur ex illo, vel etiam quæ præparant viam ad illud. quem in finem simul allegant

I. oratio. *π.* de sponsal. quo loco sponsalia prohibentur inter eos quibus & nuptiæ sunt prohibiti; cum per sponsalia soleat ad nuptias perveniri tanquam per quædam præparamenta; sicuti per tractatum de permutando veniri solet ad ipsam permutationem. Quæ sententia videtur etiam iuvari per hoc quod Põrifex hoc ipso loco simplicitati se parcere dicat; nam si nihil fuisset hic à tractantibus de permutando peccatum, parcere non fuisset opus neque gratia illa indignissent. Attamen his vel similibus aliis quibuslibet argumentis non obstantibus, verior & benignior esse videtur sententia contraria, quæ & communis est & usu confirmata, simplicem nudumque tractatum de permutandis beneficiis non esse vel hic vel alibi prohibitum, quia simplex tractatus non habet firmum propositum vel animum planè deliberatum & resolutum sed solam nudamque deliberationem pendentem sine conclusione vel absoluto consensu. c. ult. s. de his quæ fiunt à maior. part. capit. & c. tua nuper s. de his quæ fiunt à prælat. sine consens. capit. Nec ad rem faciunt argumenta in contrarium allata; quandoquidem regula ista, cum exemplo sponsalium, intelligitur de simpliciter & absolute prohibitis: atqui permutare beneficia non est prohibitum simpliciter & absolute, sed auctoritate tantum propria permutare prohibitum est, non autem cum consensu Episcopi. c. quæsitum. & c. cum olim. hoc nostro tit. Quod verò parcatur hic iis qui de permutando tractant.

stauerant, non fit propter nudum tractatum
sed propter absolutum ad permutanda benefi-
cia consensum; adeò vt & resignatio iam ex al-
tera parte subsequeretur, altera simul parte be-
neficium sic resignatum cōsanguineo cuidam
suo confestim assignante; sicuti patet ex ipso
contextu: quin & accedente promissione me-
morati L. de præbenda sua vicissim resignanda
huic G. (Laurentium nominat hic alterum Ioan-
nes Imolensis, alterum verò Gerardum) cūm
tamen Episcopi consensus non inueniatur pe-
titus. deinde iuxta Panormitani traditionē hic
nu. 7. in fin. resignatio Gerardi fiebat in fauo-
rem tertij, nimirum illius qui Laurentio con-
sanguineus erat. Atque his in rebus latebat
hulcus istud quod hic exumpebat; & hinc illæ
lachrymæ, vel potius hinc gratiæ Pontificalis
quasi malagina medicum quoddam quo variè
delinquentibus parcebatur: quam tamen gra-
tiam fortassis vix impetrassent, si non ex leui-
tate quadam sed malitiosè peccassent. de qua
quidem leuitate constat ex integrioris conte-
xtus nostri supplemento. Quamuis igitur pa-
ctiones omnes beneficiales vt ac tanquam si-
moniacæ damnentur, c. cūm pridem. & c. vlt.
s. de pact. huiusmodi tamen tractatus nudus
de permutatione beneficiorū canonicè facien-
da vitio simoniæ caret. adeò vt etiam si publi-
cum fieret inter ita tractantes instrumentum,
stipulationibus atque promissionibus interue-
nientibus de Summo Pontifice vel eius Lega-
to vel Episcopo super approbatione permuta-
tionis

144
Quia in re pec-
cauerint hi
permutantis.

rionis ad eundo, cuius videlicet ad arbitrium & nutum omnia referant hi permutaturi, nihil ab his improbè factum censeretur, alioquin enim permutatio beneficiorum nunquã perfici posset, nisi vel tractatus vel tractatio talis præuia periculo careret: nam quã perueniretur ad permutationẽ sine præfationibus vllis vel sermonibus vtrò citroq; habitis? Qua de re longos vide logos apud Boërium decil. 205, ac Deciũ consil. 141. non nihil etiã adferente Rebuffo part. 3. suã prax. benefic. tit. de permut. nu. 52. & 53. Quibus ita positis, quæstionis deinceps est inter nostros admodum controuersa, an si tractatus huiusmodi sit factus interueniẽte stipulatione vel etiã iureiurando (de dãda scilicet opera curandoq; vt vel per Põtificem vel eius legatum vel per ordinarium id est Episcopum permutatio futura probetur) ac post huiusmodi tractatum pars altera ducatur pœnitẽtia neque promissum velit implere, per alteram partem iure cogi possit, vt stet promissis & permutationem futurã quantum in se est impleat? Ac quoniam nihil hic est illicitum, neque res inter contractus innominati (qui nullus adhuc initus est) limites cõstitit sed vel in stipulationem vel in iusurandũ abiit, ratio fidei liberanda suadet vt resiliere nõ liceat altero inuito, sed promissũ sit implendũ. quod & Federicus ille Senensis quæst. sua 28. iustissimè probat ac alij merito sequũtur. nec enim stipulatio hæc est accessoria sed principalis, ita vt per sese subsistat neque naturã contractus innominati sequatur.

145
An à stipulatione vel etiã iureiurando de permutandis beneficiis resiliere liceat inuita parte altera.

Ait Pont. *quam utilitati vtriusque imminere credebant.* Imminere utilitati vtriusque credebant si ambo permutantes hanc suam permutationem; hoc est, credebant eam vtrique profuturam. sic enim Pōtifex ipsorum permutantium videtur vti sermone satis improprio longēque petito, non suo proprio. quanquā quod imminet, futurū scilicet est. Sed ad rem. notāt hic obiter nostri Doctores, & rectē notāt, permutationem beneficiorum fieri posse vel ob solam permutantium utilitatem etiam si non ita singulariter ipsius ecclesie vertatur utilitas: qua de re quia superius ad fin. cap. Quæsitum. differuimus, non est quod hic laboremus: hoc tamen vno superaddito, priuatam permutantium utilitatem redundare simul in aliquam semper utilitatem ipsius ecclesie cui seruiunt; nam; quantò lubentiùs in aliqua quis ecclesia viuuit, tantò alacriùs ibidem Deo seruit.

Ait Pont. *Præbenda eiusdem G. cuidam suo consanguineo assignata.* Quod si permutatio hæc legitimè fuisset facta, nihil in hac assignatione fuisset peccati, sicut ex D. Thoma probauimus ad cap. præcedens vbi de resignationibus in fauorem disputabatur.

Ait Pont. *Præbendam suam ei sicut promiserat, noluit resignare.* Causatus fortasse simonia callidè; cum potuissent ambo permutantes coram Episcopo suo Leodiensi cōparere atque permutationē suā cum ipsius cōsensu canonicè perficere simul & semel; quandoquidē Namurcū vbi Gerardus habebat suam præbendā,

f v tura

146

Imminere utilitati vtriusque. i. vtriusque profuturum, vel utile futurum. Rhetoricatio Supplicantiæ.

147

Utilitas clericorum priuata reuocatur in ipsius Ecclesie utilitatem.

148

Consanguineis per Ecclesiasticam beneficium consilere.

149

Permutatio beneficiorum hinc inde simul & semel implenda.

tum temporis Episcopo Leodiensi quoque suberat; quamobrem non ex interuallo alter post alterum resignare debuisset sed pariter & unico actu. Verum quando beneficia permutantium sunt in diuersis diœcesibus (vti nostris temporibus diuersa fuit erecta diœcesis Namurcensis à Leodiensi) quæritur à Doctoribus nostris an ex interuallo fieri possit hinc inde resignatio? nam cum solius illius Episcopi sit vel approbare vel improbare beneficiorum permutationes in cuius diœcesi beneficia sunt sita, necessarium fuerit in quæstione proposita plurium Episcoporum impetrare consensum. Ac multa quidem ostendit incommoda Ioannes Andrea ad capit. vnic. de permutat. lib. 6. quæ ex huiusmodi temporis interuallo sequi possent; qualium incommodorum insigne videmus exemplum hoc ipso cap. inter Gerardum & Laurentium quorum hic illum callidè induxit ad prius resignandum, ac postea in vicissim dando metuit simoniam sed in accipiendo non metuit. Cæterum quia difficillimum foret, vno & eodem temporis momento partim id est vno loco per sese partim id est alio loco per Procuratorem diuersos Episcopos adire, incunctanter in hanc ab omnibus itum est sententiam vt ex interuallo rectè fiat hinc inde resignatio. qua de re breuiter post alios antiquiores Rebuffus. d. tit. de permutatione. nu. 36. & seq. Quid ergo si duo Pastores diuersarum diœcesium permutent inter se suos pastoratus? nunquid is cui prius facta fuit Pasto-

150
An ex inter-
uallo rectè
fiat permuta-
tionis im-
pletio.

151
Duorum Pa-
storatum in
diuersis diœ-
cesibus sito-
rum permuta-
tio nõ sine
perplexitate.

Comment. in c. cum vniuersorum. de rer. perm. 91
ratus alieni resignatio moxque collatio, confe-
ssim excidet pastore proprio propter capit.
de multa s. de præbend. & per consequens ni-
hil habebit quod alteri vicissim resignet? quid
enim vel quis impediet huius pastoratus iam
vacantis impetrationem? Respondent vnani-
miter omnes nostri, d. cap. de multa. s. de præ-
bend. in quaestione proposita cessare, propter
ea quod acceptatio beneficii cuiuslibet ex cau-
sa permutationis non faciat quemquam pos-
sessorem pacificum neque certum de retinendo,
nisi compermutans vicissim cōsequatur atque
pacificè retinere possit sui compermutatis be-
neficiū; quod nisi fiat, liberum est ad pro-
prium beneficium redire sicuti Pontifex hoc
loco docet atque paulò post plenius ostende-
tur; ideoque nulla prorsus ratio permittit vt
per acceptationem talem pastoratus postero-
ris & alieni, mox vacet ac amittatur pastoratus
prior & proprius. nam & alter Episcopus per-
mutationem fortè nolet admittere, quo casu
permutatio prorsus erit nulla suūque pro-
prium retinebit vterque permutans pastora-
tum. Pleniorem hac de re disputationem vide-
tum apud Collectarium in cap. vlt. hoc nostro
tit. nu. 17. & seqq. & apud Senensem d. tracta-
tu de permutat. quaest. ii. ne cæteros nūc otio-
sè memoremus. Neque mirū videri cuiquam
debet per interualla permutationem impleri
posse, cum in rebus aliis extra beneficia per-
mutandis etiam res illæ quæ nondum sunt in
rerum natura sed quæ speratur futuræ putentur
in per-

152
Res nondum
natas & in-
certas in per-
mutationem
rectè venire
ex Navarra
sententia.

in permutationem venire; sic videlicet, vt alter permutantium nunc in præsentia det, alter vero tum demum quando res illæ fuerint in rerum natura: veluti si quis fœtus aliquos animalium vel messem futuram permutet cum suppellectili iam parata præsentique. quod licet Siluester atque Dominicus Soto negent, verissimo tamen iuris videtur nisi fundamento, cum res nondum natas in emptionem & venditionem vel etiam stipulationem venire certissimum sit, quin & res incertissimas & fortasse nunquam exituras, vt iactum retis; vt rectissime Nauarrus, talem permutationem defendens, adnotauit in suo Enchiridio Cōfessar. cap. 17. nu. 283. litera marg. C. Quod quia præsentis loci non est, nos hoc tempore nec in hanc nec in illam partem concludere constituimus.

Quod autem propositæ quæstionis est de duobus diuersarum diocesium Pastoratibus vel aliis beneficiis incompatibilibus (quæ dicuntur) permutandis, & ex interuallo hinc inde resignandis, iure quis aliam deinceps hanc moueat quæstionem quid si sex integri vel etiam plures interim labantur menses, an ne tum quidem post interuallum tam longum ceseatur ipso iure vacare pastoratus proprius, ita vt per quemuis impetrari possit, & quidem à collatore superiore, vt ac tanquam ad quem ex Concilio Lateranensi ius conferendi deuolutum sit iuxta cap. 2. s. de concess. Præbend. præsertim cum permutantes grauitè peccare videantur in tam longa dilatione.

153
An sex menses
vel vllū cer-
tum tempus,
implēdū per-
mutationibus
præfixum.

Respon-

Respondet ex aliis non malè Rebuffus d. tit. de permutat. nu. 39. cum neque vacet hic pastoratus proprius, neque tempus vllum certum sit à iure præfixum permutationibus implendis, nullas adhuc superioris collatoris esse partes, in conferendo scilicet: verùm si res extrahatur nimium, superioris est curare vt res vel expediatur vel in nihilum redigatur. quæ quidem quæstio de perficiendis beneficiorum permutationibus, etiam post vtriusq; permutantis resignationem Episcopo collationem differente, generalis est; à Federico Senensi luculenter explicata d. suo tractatu quæst. 29. Lepidæ porro quæstionis est, quid si permutantium alter qui permutationem non impleuit & cuius beneficium alteri compermutantium iam collatum est, inter has alterius moras moriatur (post viginti tamen dies à permutatione lapsos ob Regulam Cancellariæ 18.) quònam deueniat beneficium hoc alterius nondum resignatum vel quid eo fieri debeat? Sanè si de beneficiis huiusmodi quærat in incompatilibus, dubium non est quin prius beneficium superstitis ipso iure nunc vacet per alterius adeptionem pacificam iuxta d. capit. de multa. §. de Præbend. At si de simplici quærat defuncti compermutantis beneficio iam superstiti compermutanti collato, vel etiam de alterutro non simplici (sufficit enim simplex esse dumtaxat alterutrum) superstes vtrumque retinere summo iure poterit; nisi quatenus religione plura-

154

Collator superior an hic propter moras possit aliquid.

155

Quid si moriatur is qui permutationem impleuit priusquam sibi vicissim impleatur?

pluralitatis (vt ita cum nostris loquar) prohibetur: quamobrem talis permutator superstes bona dicitur gaudere fortuna Rebuffo. d. tit. de permutat. nu. 28. quod secus est in aliarum rerum permutationibus, quarum nempe ius transire potest in heredes. Excepi regulā Cancellariæ 18. de resignantibus infirmis, intra viginti dies à tali resignatione moriētibus. nam talis resignatio, siue simpliciter siue propter causam permutationis facta fuerit, viribus omninò caret; ideoque beneficium defuncti non ex ista resignatione sed per mortem vacare dicetur, atque cuilibet alteri liberè conferri poterit. Sed illud in ea Regula dignissimum est obseruatu, de resignationibus dumtaxat illis eam sumi quæ fiunt in manibus Romani Pontificis vel Pontificij Legati partim ne successionis cuiusdam quasi hereditariæ ius appareat in beneficiis ecclesiasticis partim ne Collatores ordinarij semper excludantur à beneficii iure suo conferendis. Quid ergo si resignatio nem alicuius infirmi ex causa permutationis acceptauerit ipsemet ordinarius idēque Collator, eodem illo resignante deinceps intra dies viginti moriente? Regula Cancellariæ nihil ad huiusmodi casum pertinebit; cum volenti nulla fiat iniuria, nec Episcopus absque iustis causis permutationem probasse censeatur: poterat enim permutationem nō approbasse resignationemque non admisisse. Cuius interpretationis illustria quedam rerum iudicatarum extant exempla, decisionibus videlicet aliquor
suprema

156

Regula Cancellariæ de resignantibus infirmis breuiter explicata.

157

In ordinario Collatore cessare Regulā si admisit resignationē vel in eam conferit.

Comment. in c. cum vniuersorum. de rer. perm. 95

supræ Curie Parisiensis confirmata, sicut apud Carolum Molineum in Commentario suo ad eandem regulam Cancellariæ. nu. 30. & multis seqq. est videre. Quidsi collatio nõ pertineat ad Episcopum qui permutationem probauit & absque consensu Collatoris (qua de re quæstionem proposuimus ad cap. præcedens) resignationem admisit, moriente mox intra viginti dies illo qui resignauit? magis est vt Regulæ sit locus, cum ratio Regulæ secunda, de iniuria nimirum quæ Collatori sit ordinario, minimè cesset. Præterea diligenter est obseruandum, prædictam Regulam Cancellariæ loqui de resignantibus infirmis vel ægrotis, non autem de resignantibus bene valentibus: quia licet illi bene valentes mox à resignatione præter spem & expectationem inopinatò moriantur, etiam ante duos vel tres nedù viginti dies, resignatio nihilominus effectû sortietur; cum cesset omnis fraudandorù canonum sacrorum suspitio. Sed ad alia pergamus.

Ait Pont. *deceptis & non decipientibus iura subueniant.* Deceptio fuit in eo, quòd Laurentius Gerardum ad priùs resignandum callidè videatur induxisse, neque tamen vicissim resignare voluerit nec Episcopù pro permutatione comprobanda (sicut oportebat) accedere, nec etiam Gerardo suum beneficium restituere, causatus fortè rem non esse integram eò quòd iam ad manum tertij cuiusdã, nimirum sui consanguinei beneficium sibi à Gerardo resignatum collatione legitima seu canonica perue-

158

Quid si collatio nõ sit Ordinarij, sed alterius non consentietis?

159

Ad resignantes bene valentes nõ pertinere illam Cancellariæ regulam.

160

Deceptio qualis hinc fuerit.

161
Decepis opi-
tulandum.

peruenisset, nec amplius in ipsius L. esset po-
testate. Sententia qua Pontifex hic utitur de-
sumpta videtur è S. Velleano quod mulieribus
opitulatur deceptis, non decipientibus l. 2. §.
verba itaque Senatus-consulti. π. ad S. Vell.
vbi fœminarum infirmitas vel simplicitas me-
ruit auxilium, non calliditas.

Ait Pont. *licet ipsi per se de iure non possint ec-
clesiastica beneficia permutare.* Constat ex hoc
loco permutantes hosce duos nō petiisse con-
sensum sui Episcopi in suis beneficiis permu-
tandis; quæ causa fuit cur hæc permutatio non
valuerit: sed quia non per malitiam sed simpli-
citate quadam peccauerāt hac in re permutan-
tes, beneficium à Gerardo resignatum eidem
restitui iubetur quo alio qui fuisset meritò spo-
liandus, vt & Laurentius beneficio suo, iuxta
cap. cum olim. proximè præcedens.

162
Simplicitati
parandum.

Ait Pont. *vt tamen simplicitati venia tribua-
tur.* Huius pronuntiati vel gnomes vel sen-
tentia multa passim extant exempla per Glos-
sographum hūc allata.

Ait Pont. *vel quolibet alio illicito detentore.*
Sic fere solent iniqui & iniusti possessores in
alias atque alias rem deriuare manus vltorio-
res, in veri domini præiudicium; quo facilius
atque citius excidat ille recuperandi remedio.
scilicet hæc ars est hominum nequam & falla-
cium. Licet enim res etiam furtiua cum suo vi-
tio transeat in quemcumque possessorem l.
vitia. C. de adquir. & retin. poss. §. furtiua
quoque res. vers. quod autem dictum est.

163
Ars inuisto-
rum possesso-
rum in que-
renda tertia
mano.

Inli.

Institut. de vsucap. quantumlibet per manus plurimorum bonę fidei possessorum deambulauerit, vt rectissimè videtur adnotasse Glossographus ad c. peccatum. de reg. iur. lib. 6. in priore casus positione; & Zazius in l. clam. in princ. num. 7. π. de adq. vel admitt. poss. tamen quò res abierit longiùs, eò redditur eius persecutio difficilior. Fortè dices, non ampliùs rem furtiuam dici postquam ab vno bonę fidei possessore transierit ad alium arg. d. vers. quod autem dictum est. in verb. ab eis. i. furi- bus. At frustra sic argues; quandoquidem vitium in re est, quod, priusquam res redierit ad suum dominum, purgari nequit. Quanquam Dominicus à Soto lib. 4. de iust. & iur. quęst. 5. art. 4. conclus. 2. vers. Si autem latronis. i. furis filius. cum vers. seq. non rectè putat, & heredem furis & eumentem à fure, modò bonę fidei sint, res furtiuas vsucapere vel præscribere; nixus imprudenter l. si aliena. π. de vsurp. & vsucap. vbi nihil minus agitur quã de re furtiua. Cæterum quare consanguineus hic nominatur illicitus detentor, cum tamen per collationem fortè canonicam seu legitimam fuerit adeptus beneficium? sunt ex Interpretibus nostris qui respondeant, eum fuisse consciũ per- mutationis huius inter Gerardum & Lauren- tium consanguineum suum vel simoniacę vel saltem illicitę: veruntamen etiamsi conscius non fuisset, Pontifex nihilominus ex æquitate Gerardo suum beneficium vult, vt existimo, restitui propterea quòd exitũ permutatio non

g habue-

164
Res furtiua
num purgen-
tur vitio si ad
alium deue-
nerint posses-
sorem bonę
fidei à posses-
sore bonę fi-
dei.

163
Illicitus de-
tentor cur ille
qui legitimã
habet colla-
tionem.

166
Beneficium per
mutatu tran
sire cu suo o
nere in que
cumq; posses
sorem. i. cum
lege restitu
tionis in ca
sum, &c.

167
An sit opus
nova collatio
ne quada per
mutatio non
habet exitu.

habuerit; unde consequens est ut & consanguineus iste sit a beneficio remouendus ut maxime nihil peccauerit initio, sicut & alius quilibet remouendus est qui post istum consanguineum beneficij eiusdem deprehenderetur esse detentor; quantumlibet per manus plurimorum iam sepius hoc beneficium deambulasset, nec obstat cap. factum legitime. de regul. iur. in 6. quia beneficio ex causa permutationis resignato semper inest lex restitutionis in casum quo contingeret vtrique non satisfieri beneficiorum permutationi, vel alioquin euinci beneficium alterutrius etiam post permutationem semel impletam, sicuti mox in cap. vnic. de rer. permutat. lib. 6. plenius edocebitur.

Ait Pont. *eam restituui faciatis eidem.* Quarto quam ratione facienda sit haec restitutio, per nouamne collationem an per simplicem reditum ad ius pristinum, remoto detentore isto illicito? Tentari posset, noua collatione non esse opus propter legem illam restitutionis beneficio ex causa permutationis resignato inhaerentem sicuti modo dicebamus; quandoquidem permutatione non impleta vel alioquin in nihilum redacta, perinde res habetur (ut multis placet) atque si permutatio nulla prorsus interuenisset vnquam. quod & moribus obseruari post Ioann. And. Rebuffus adnotauit in sua praxi beneficiali d. tit. de permutat. nu. 12: quae de re nos accuratius quid adferre conabimur sub huiusce Comentationis fine. Plures hic & elegantes tractari possent ac merito deberent quaestio.

quæstiones, quas, ne nimium simus in hunc locum prolixi, discutiendas nobis referuamus in d. capit. vnic. de rer. permutat. Bonifacianum. quod & aggrediamur.

CAP. LICET. vnic. de rer. permut. in 6.

Bonifacius octauus Biterensi Episcopo.

Licet in tua diocesi aliqui auctoritate apostolica beneficia proximè vacatura expectent, illos tamen qui secundum formam iuris sua beneficia in eadem diocesi ad tuam collationem spectantia permutare volentes, liberè ac sine fraude in manibus tuis ipsa resignant; Nolumus occasione premissa (æquitatem præferentes in hac parte rigori) circa faciendam permutationem beneficiorum huiusmodi (quæ alias minimè resignassent) vllatenus impediri.

Perneccessaria fuit hæc Bonifaciana constitutio permutationibus beneficialibus aduersus expectatiuas quæ dicuntur gratias munientis. Nam cum permutatio beneficiorum fieri nequeat absque resignatione mutua (c. cum olim & c. cum vniuersorum. de rer. permut.) sequitur vt beneficia sic resignata verè vacent; cui consequens fuit vt ab expectantibus istis quibus beneficia primùm vacatura debebatur facile præoccuparentur, neque compermutantibus ab ordinario hinc inde conferri possent. Quod quia durum fuit permutantibus ita suis beneficiis excidere præter omnem & spem & expectationem & quidem citra delictum profus vllum quando consensus Episcopi talibus permutationibus accesserat, æquissimo iure

g ij consti-

168

Contra gratias expectatiuas.

169

Verè vacare beneficium ex causa permutationis resignatum.